

Udtrykket »put dig smukt« svarer nøje til første vers i Plougs »Vuggesang«:

Nu skal du kønt dig putte ned
og lukke Øjnenes Laage.

Tom Kristensen yndede den rent trokæiske rytme. Han har valgt samme rytme som han anvendte i »Vuggesang til en gal« i »En Kavalier i Spanien« (1926), et digt på to strofer (der er trykt efter kapitlet »Den gale i San Antonio«).⁵ Jeg citerer første strofe:

Lula, lula, lulalej
er en Vuggesang for dig.
Galskabs bløde Barnehaand
stryger blidt din brystne Aand,
visser dig og vugger dig,
lula, lula, lulalej.

Tom Kristensens »Vuggeviser« er gennem-litterær. Det skulle være fremgået med al ønskelig tydelighed af min gennemgang. Jeg skulle tro at det er det digt af Tom Kristensen der har de fleste ligheder og lån med og fra danske digtere. Her drejer det sig om digterne Johannes V. Jensen, Grundtvig og Ploug. Det må ikke glemmes at Tom Kristensen var cand.mag. med dansk som hovedfag og engelsk og tysk som bifag. Han har – ligesom den der skriver dette – haft Vilhelm Andersen som lærer.

Noter

1. I min bog »Studier i Johannes V. Jensens forfatterskab« (1972) – »Festskrift udgivet af Københavns universitet til minde om Kong Frederik IX 11. marts 1972« p. 10 f – har jeg fremhævet Tom Kristensens store artikel om Johannes V. Jensen i »Danske Digtere i det 20. Aarhundrede« (1951) p. 33 ff. (ny, revideret udgave 1965 p. 53 ff.).
2. Se »Digte«. 3. Udgave (1921) p. 90 og »Digte« (1954) p. 62. Johannes V. Jensens ejendommelige digt »Vor Frue« i romanen »Christofer Columbus« (1921) har: »Dette er din Hævn du Rene:/Frugter to hvor før den ene/rødmed værgeløs blandt Grene« (p. 116). Se tillige »Digte«. 3. Udgave p. 114, »Udvalgte Digte« (1929) p. 54 og »Digte« 1954 p. 76. *Frugt* svarer i sin betydning til *Livsfrugt*.
3. Optrykt i »Digte« 1906.
4. Se »Verdens Lys« (1926) p. 16 ff., »Udvalgte Digte« p. 122 ff. og »Digte« 1954 p. 151 ff. Digtet slutter med samme strofe som det begynder.
5. Til *Moderblod* svarer *Modersaft*. Tom Kristensen har tre sammensætninger med *Moder-*. »Ordbog over det danske Sprog« kender ikke *Moderblod* og *Modersaft*. De synes dannet af digteren selv.

Harry Andersen

Flagreild

I Tom Kristensens »En Kavalier i Spanien« (1926) følger efter kapitlet »Dage i Madrid« det fremragende digt »Hymne til Sønnen« (p. 163 f.).¹ Jeg citerer anden strofe:

I Tom Kristensens »En Kavalier i Spanien« (1926) følger efter kapitlet »Dage i Madrid« det fremragende digt »Hymne til Søvnene« (p. 163 f.).¹ Jeg citerer anden strofe:

O, mine Øjenlaage!
 Naar jeg af Smerte brændt
 har følt Jer lydløst flyve
 som Vingepar udspændt,
 da bragte I mig Skyggen
 af Natten, mørk og mild,
 og værnede mig bag Vingen
 mod Smertens Flagreild.

I første strofe hedder det: »Mit Øjenlaag er Vingen, og Søvn er i dens Skjul«.

Udtrykket »Smertens Flagreild« er originalt. Jeg tror det vil være vanskeligt at finde tilsvarende udtryk i den danske lyrik. Ordet *flagreild* kommer igen i kapitlet »Toledo«, som følger lige efter digtet. Digteren er inde i El Grecos museum. Han skriver: ». . . men kun det sindssyge Metafor vil kunne drive Ordene op til de flammende Højder, hvor El Grecos Farver danser som en Flagreild, og hvor Renhed parrer sig med Renhed« (p. 169).

»Ordbog over det danske Sprog« XV (1922) var afskåret fra at citere Tom Kristensens *flagreild*; men selv om Tom Kristensen havde skrevet sit digt tidligere (altså før 1922), var det sammensatte *flagreild* ikke blevet citeret.²

Under *flagre* har ordbogen om flamme (subst.): flakke; blaffe (sp. 1141). Fra Blicher citeres: Nordlyset flagrer frit nu her, nu der.³ Under *flakke* (1145) hedder det om flamme (subst.): bevæge sig uroligt for vinden eller af mangel på næring; blaffe.⁴ Under *blaffe* anføres om flamme (subst.): bevæge sig uroligt; flakke (II (1920), 767).

Det sammensatte *flagreild* fører usøgt tanken hen på det oldnordiske *vafrlögi*, der er anvendt i Vølsungernes saga og i to eddadigte. Johan Fritzner har i »Ordbog over det gamle norske Sprog« (fotografisk optryk 1954): flagrende, flammende lue. Han har citat fra Vølsungernes saga og henvisning til »Skírnismál« og »Fjölsvinnsmál« (uden oversættelse).

»Lexicon poeticum« (fotografisk optryk 1966) oversætter: flakkende lue, lue som bevæger sig idelig op og ned, til siderne, især om den lue man tænkte sig omgav fruerstuer i sagntiden og som tænkte uigennemtrængelig. »Skírnismál« har: of *myrkvan vísan vafrlöga* (8, 9), »Fjölsvinnsmál« *salr slunginn vísum vafrlöga* (31). »Lexicon poeticum« skriver: »når 'vaverlue' kaldes 'mørk' må dermed menes 'uigennemtrængelig for øjet', når den kaldes *víss* må dermed menes at den er 'uundgåelig på vejen' for enhver, der vil trænge ind i hallen, den omgiver«.

Thøger Larsen oversætter »Skírnirs Færd« strofe 8 og 9 med: den mørke/falske Flagrelue (se »Edda-Myterne. I. Nordens Gudekvad« (1926) p. 92 f.). Falsk står for hans egen regning! »Fjölsvinnsmál« oversættes: hvad hedder den Sal hvorom slynget er/Blændværks Blafrelue: (smst. p. 133).

Martin Larsen har i sin oversættelse »Den ældre Edda og Eddica minora«. I (1943) »mægtig Mulmlue« i begge tilfælde (p. 113 og 175). I kommentaren til »Skírnismál« skriver han: »*Mulmlue*, en saadan Lue, der skaber Mørke, omtales ogsaa i Vølsungesagen i Forbindelse med Sigurds Ridt gennem Flammemuren om Brynhilds Sal: »Luen naaede Himlen . . . og det var, som han red i Mørke« (p. 228). En lue der skaber mørke –

det virker jo såre ejendommeligt. Oversættelsen *mulmlue* forekommer mig ikke at være træffende.⁵ Både Thøger Larsen og Martin Larsen er gået uden om adjektivet *viss*.

Det må ikke glemmes – som jeg har skrevet i min afhandling om Tom Kristensens »Vuggeviser« (p. 00) – at Tom Kristensen blev cand.mag. med dansk som hovedfag (og engelsk og tysk som bifag). Det er højst sandsynligt at han har kendt det oldnordiske *vafrogi*. Om det nu er tilfældet eller ikke – så kan vi slå fast at Tom Kristensens originale *flagreild* svarer nøje til oldnordisk *vafrogi*. Valget af *flagreild* – og ikke *flagrelue* – er betinget af rim (~ mild) og metrum.

I min bog »Studier i Sophus Claussens lyrik« (1967)⁶ har jeg anført ordet *vafrogi* i tilknytning til min analyse af digtet »Pastorale« (i »Pilefløjter« 1899).⁷ Dette såre ejendommelige og underfundige digt slutter med disse vers:

se, Vejen til Bjærgpigens Kammer
er ikke Lærdom, men Flamme,
den gridske Bejler skal intet naa,
men den, som har Bryllupsklædningen paa.

Det minder stærkt om fortællingen om Sigurd og Brynhild i Vølsungernes saga (jf. Martin Larsen).⁸

Noter

1. Desværre er dette digt ikke taget med i Tom Kristensen »Udvalgte Digte« (1963). Udvalget er foretaget af Carl Bergstrøm-Nielsen i samråd med forfatteren. Grunden til udeladelsen kan være den, at digtet »Sønnen« (i »Påfugleferien« 1922) er taget med i udvalget. Men det er en meget dårlig grund. Det gælder om dette store udvalg (220 sider) at det – ligesom mange andre udvalg af lyrik – er utilstrækkeligt. »Fribytterdrømme« (1920) er med urette ganske stedmoderligt behandlet. Blot et enkelt punkt. Det centrale og storartede indledningsdigt »Fribytter« (jf. digtsamlingens titel) er ikke taget med. Det er helt uforståeligt (efter min opfattelse – der sikkert deles af mange af Tom Kristensens læsere og beundrere).
2. »Ordbog over det danske Sprog« har ikke benyttet »En Kavalier i Spanien« – vel Tom Kristensens ypperste prosabog med nogle af hans allerbedste digte. Digtsamlingerne »Mirakler« (1922), »Verdslige Sange« (1927) og »Digte i døgnnet« (1940) er heller ikke benyttet. Se »Ordbog over det danske Sprog. 28. Bind. Liste over Forkortelser m.m.« (1956) p. 81. Det står jeg helt uforstående overfor.
3. Se »Digte« I (1870) p. 96.
4. Fra Henrik Hertz »Tyrving« (1849) citeres: Flakkende Luer Slaae op mod Himlen! (p. 80).
5. I kommentaren til »Fjølsvinnsmál« (p. 247 ff.) mangler der en henvisning til *Mulmlue* i »Skírnismál«.
6. I »Festskrift udgivet af Københavns universitet i anledning af universitetets årsfest november 1967«.
7. Se p. 76–89. Det må beklages at dette digt og en række andre (behandlet i min bog »Studier i Sophus Claussens lyrik«) ikke er taget med i »Udvalgte Digte« (1952). Udvalget – der altså må karakteriseres som utilstrækkeligt – er foretaget af Inger Claussen og Carl Bergstrøm-Nielsen.
8. Se min bog p. 84 og 89 samt note 11 p. 163. – Det er dog en trøst at »Pilefløjter« kom som spættebog 1964.

Harry Andersen